

Minimální preventivní program

školní rok 2014/2015

Obsah:

1. Školní preventivní strategie na léta 2014-2018
2. Školní program proti šikanování
3. Plán prevence na školní rok 2014/2015

Přílohy:

Krizový scénář pro počáteční stádia – Př. č. 1

Krizový scénář pro pokročilá stádia - Př. č. 2

1. Školní preventivní strategie na léta 2014-2018

Školní preventivní strategie je vypracována v souladu s Národní strategií primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na léta 2013-2018, která vychází ze Strategie prevence kriminality na období 2012-2015 a Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018. Školní dokument také reaguje na Plán primární prevence rizikového chování ve Středočeském kraji 2013-2016. Tyto dokumenty vytyčují hlavní úkoly a cíle i pro primární prevenci na jednotlivých školách.

Úkoly vyplývající z nových dokumentů

a/ Národní strategie PP rizikového chování dětí a mládeže na léta 2013-2018

MŠMT vytvořilo Národní strategii na základě informací o četnosti výskytu rizikových typů chování v roce 2012 ve školním prostředí. Podle tohoto výzkumu byly nejrozšířenější:

Šikana	asi 12%
Kyberšikana	asi 10%
Záškoláctví, násilí, kouření, zneužívání alkoholu	asi 8%

I u nás na škole jsme se v letech 2012-2013 setkávali především se záškoláctvím, násilím, agresivním chováním, počátečními stadii šikany a kyberšikanou. Proto závěry a cíle tohoto dokumentu budou platné i pro nás .

Zároveň dokument připomíná, že škola se má zaměřovat pouze na všeobecnou primární prevenci, tedy tu, která se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže a to v těchto oblastech:

- 🔗 **Interpersonální agresivní chování** - agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedii, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- 🔗 **Delikventní chování** ve vztahu k hmotným statkům – vandalismus, krádeže, sprejerství a další trestné činy a přečiny
- 🔗 **Záškoláctví** a neplnění školních povinností
- 🔗 **Závislostní chování** - užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- 🔗 **Rizikové sportovní aktivity, prevence úrazů**
- 🔗 **Rizikové chování v dopravě, prevence úrazů**
- 🔗 **Spektrum poruch příjmu potravy**
- 🔗 **Negativní působení sekt**
- 🔗 **Sexuální rizikové chování**

Nový dokument používá i novou terminologii:

Pojmem **prevence** rozumí všechna opatření směřující k předcházení a minimalizace jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky. Prevencí může být jakýkoliv typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence směřující k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhající řešit jeho důsledky

Pod pojem **rizikové chování** zahrnuje rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince anebo ohrožují jeho sociální okolí. Rizikové chování představuje různé typy chování, které se pohybují na škále od extrémních projevů chování „běžného“ (např. provozování adrenalinových sportů) až po projevy chování na hranici patologie (např. nadměrné užívání alkoholu, cigaret, kofeinu či nelegálních drog, násilí).

b/ Plán PP chování ve Středočeském kraji

Tento dokument vymezil, kterému rizikovému chování u dětí a mládeže se věnovat:

a) předcházení zejména následujícím rizikovým jevům v chování žáků:

- záškoláctví,
- šikana, násilí,
- divácké násilí,
- kriminalita, delikvence, vandalismus,
- závislost na politickém a náboženském extremismu ,
- rasismus, xenofobie,
- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – dále jen „UNL“),
- onemocnění HIV/AIDS a dalšími nemocemi šířícími se krevní cestou,
- poruchy příjmu potravy,
- netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling),

b) rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:

- domácího násilí,
- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,

- ohrožování výchovy mládeže,
- poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

Plán PP Středočeského kraje také uvádí, že mezinárodní studie poukázala na špatný životní styl dětí a školáků. „ **Tři čtvrtiny českých dětí nesplňují mezinárodní doporučení pro pohybovou aktivitu a nedosahují na doporučených 60 minut pohybové aktivity každý den v týdnu. Nadváhou nebo obezitou trpí přibližně pětina chlapců a desetina dívek. Zkušenosti s kouřením má více než polovina třináctiletých a tři čtvrtiny patnáctiletých. Mezi roky 2006 a 2010 vzrostl počet dětí, které byly opakovaně opilé, u 15letých chlapců na 46 %, u děvčat na 40 %. V patnácti letech snídá pouze 46 % chlapců a 42 % dívek. Tato nelichotivá čísla přinesla Mezinárodní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků. V mezinárodním srovnání české děti zaujímají přední příčky v užívání alkoholu, tabáku a marihuany.**“

Souhlasíme s tím, že na základě těchto informací by prioritou měla být podpora sportovních aktivit a pohybu všech dětí bez rozdílu.

Zároveň nás potěšilo, že školní adaptační kurzy jsou v dokumentu hodnoceny jako jeden z nejefektivnějších nástrojů primární prevence zaměřené přímo na prostředí školy a utváření zdravých vztahů v rámci třídních kolektivů. Škola se těmito aktivitám již mnoho let pravidelně věnuje. Dokument věnuje pozornost i pedagogům: „Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je pedagog vzdělaný, kvalifikovaný, komunikativně, psychologicky a speciálně pedagogicky vybavený. Svou osobností se pozitivně podílí na vývoji sebeuvědomění žáka a je schopen vyučovat za aktivní účasti dětí.“ Proto jako jeden z cílů kraje vytyčuje systematické vzdělávání celých pedagogických sborů a vedení školy a školských zařízení v oblasti PP.

Cíle primární prevence na naší škole

Dlouhodobým cílem primární prevence bude i v dalších letech na naší škole výchova k předcházení, minimalizaci či oddálení rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnání zátěžových situací osobnosti jako standardní součást výchovně vzdělávacího procesu. Tedy dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí při vědomí všech alternativ
- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi

- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílejší se na tvorbě prostředí a životních podmínek
- otevřené a pozitivně nastavené k sociálním vztahům
- aktivně přijímat zdravý životní styl (životospráva, sportovní a kulturní aktivity)

Škola je si vědoma toho, že primární prevence stále zůstává neefektivnějším způsobem, jak v raném stádiu podchytit signály rizikového chování. Proto pomocí svých krátkodobých cílů se bude snažit úkoly, které byly zde připomenuty plnit.

2. Školní program proti šikanování

„Šikana je nejen virus, který rozkládá vztahy ve třídě, ale také spouštěč možných tragédií.“

„Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.“

M.Kolář: Bolest šikanování, portál 2001, Praha

Cíl programu:

- vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.

Všichni pedagogové jsou si vědomi:

- ❖ že **zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání**, ve znění pozdějších předpisů, ukládá povinnost vytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí, žáků a studentů a pro předcházení vzniku rizikového chování,
- ❖ že **vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů**, která v §2 přímo stanovuje, že školská zařízení pro zájmové vzdělávání budou uskutečňovat formy činností **v zájmovém vzdělávání vedoucí k prevenci rizikového chování dětí, žáků, studentů**
- ❖ že škola má oblast primární prevence rozpracovanou v rámci svých **školních vzdělávacích programů**
- ❖ že **školní řád zahrnuje pravidla proti šikanování**
- ❖ že **další vzdělávání v této oblasti jim pomáhá řešit vzniklé problémy**
- ❖ že **škola má zpracovaný**

Krizový scénář pro počáteční (zárodečná) stadia šikanování

Krizový scénář pro pokročilá stadia šikanování

Rodiče:

- ❖ jsou seznámeni s nekompromisním bojem proti šikanování
- ❖ se školním řádem, který zahrnuje pravidla proti šikanování
- ❖ s akcemi třídy a školy na zkvalitňování vztahů mezi žáky
- ❖ mají možnost se obracet na pedagogy školy s podezřením

Žáci:

- ❖ v 1. ročníku absolvují adaptační kurz
- ❖ v 6. ročníku absolvují kohezní kurz
- ❖ v TH alespoň 1x za 2 měsíce hovoří o problémech v kolektivu třídy a pokouší se je řešit
- ❖ mají možnost obrátit se na TU, VP, MŠP, vedení školy a požadovat řešení problému
- ❖ zúčastňují se akcí specifické prevence organizované školou

Výchovná komise

- ❖ pravidelně projednává problémy chování a zúčastňuje se jednání s rodiči
- ❖ navrhuje výchovná opatření a odbornou pomoc

Třídní učitelé:

- ❖ 2x měsíčně organizují třídnické hodiny
- ❖ vytvoří si rámcový plán pro řešení počátečního stadia šikanování
- ❖ úzce spolupracuje s rodiči na řešení těchto situací

KOORDINACE MPP

Za realizaci MPP odpovídá školní metodik prevence Mgr. Jana Bělohlávková . Při zpracování MPP úzce spolupracuje s výchovnou poradkyní pro I. stupeň Mgr. Veronikou Švarcovou , výchovnou poradkyní pro II. stupeň Mgr. Ludmilou Motyčkovou zástupkyní ředitelky školy pro 1.stupeň PhDr. Evou Eliášovou (školní speciální pedagog), s ředitelkou školy PaedDr. Hanou Procházkovou a ostatními pedagogickými pracovníky školy.

Spolupráce probíhá také s dalšími subjekty:

PPP Benešov
okresní metodik prevence, krajský metodik prevence
MPP 2014/2015, Základní škola Benešov, Dukelská 1818

Magdalena, o.p.s.
OSPOD Benešov
Policie ČR, Městská policie Benešov
Spolupráce se školními metodiky prevence z jiných škol regionu
HZD Benešov
Město Benešov
Základní a střední školy v Benešově

Školní poradenské pracoviště

Výchovný poradce pro 1. stupeň, Mgr. Veronika Švarcová
svarcova@zsben.cz

Výchovný poradce pro 2. stupeň, Mgr. Ludmila Motyčková
motyckova@zsben.cz

Školní metodik prevence soc.-pat. jevů, Mgr. Jana Bělohlávková
belohlavkova@zsben.cz

Školní speciální pedagog, PhDr. Eva Eliášová
eliasova@zsben.cz

Školní logoped, Mgr. Iveta Hronková
hronkova@zsben.cz

3. Plán prevence na školní rok 2014/2015

1. Adaptační kurzy pro 1. ročníky

16.9.2014 – adaptační kurz 1.D

17.9.2014 – adaptační kurz 1.A, 1.B., 1.C

2. Kohezní výjezd Monínec pro 6. ročníky

17.9. – 19.9. 2014 6.A, 6.B , 6.C

3. Magdaléna o.p.s - bloky prevence pro 7.,8. a 9.- ročníky

DATUM	ROČNÍK	TÉMA
7.A – 15.12.2014 7.B – 2.12.2014 7.C – 2.12.2014	7.A, 7.B, 7.C	Vztahy ve třídě Posílení komunikačních dovedností žáků a schopnosti spolupráce a hledání společného řešení, zlepšení vztahů ve třídě.
8.A – 9.12.2014	8.A	Moje hranice a pravidla Vztah k autoritám, hranice a pravidla, které v životě musíme dodržovat, konflikty, které z toho mohou vyplývat, a jak je zdravě řešit.
8.B – 9.12.2014 8.C – 12.12.2014	8.C, 8.B	Jiné závislosti O závislosti na činnostech a na osobách, o tom, zda jsou tyto závislosti srovnatelné se závislostmi na návykových látkách (sekty, počítače, gambling).
9.A – 12.12.2014 9.B – 15.12.2014	9.A, 9.B	Co teď? Rozhodování ve složitých životních situacích (hodnotový žebříček, předsudky), hledání společného řešení a schopnost domluvit se tř.

		kolektivu
9.C – 12.11.2014	9.C	Návykové látky a zákon Co je a co není trestné v drogové oblasti, jaký je rozdíl mezi přestupkem a trestným činem, co je probační a mediační služba, zákonná hranice a další.

4. Přednášky OSPOD – pro 7.,8. ročníky

DATUM	ROČNÍK	TÉMA
21.10.2014	7.ROČNÍK (7.A, 7.B, 7.C)	OSPOD, funkce kurátora, rodina, trestná činnost do 15 let
21.11.2014	8.ROČNÍKY (8.A,8.B, 8.C)	trestná činnost 15-18let

5. Přednášky ÚP a návštěvy ÚP – 8. a 9. ročníky podle tematických plánů

6. Spolupráce s PČR, Městskou policií Benešov – podle dohody

- 1.,2.,3. ročník Bezpečné chování
- 4., 5.ročník Chodec a cyklista, doprava
- 6.,7. ročník Kyberšikana, šikana
- 8.,9. ročník Kriminalita a trestní odpovědnost

7. Hasík – spolupráce s HZS

- projekt pro 2. a 6.ročníky – 2.pololetí

8. Třídnické hodiny – 2x měsíčně

Třídnické hodiny pro 2.stupeň – projekt MŠMT, ev. č. 0211/PK/2014
Témata pro třídnické hodiny (září – prosinec) : já a moji blízcí, já a ti druzí, komunikace, vztahy, rodina, kamarádi, já a mé okolí.

9. Spolupráce s městem Benešov

- realizace přednášek : „Řekni drogám ne“ – 9. ročníky (22.9.2014)

10. Emeritní policejní rada plk. JUDr. Miloslav Dočekal

- přednáška pro 8. a 9. ročníky (2.pololetí)
- téma: šikana, kyberšikana, kriminalita mládeže, trestní zákoník

11. Spolupráce s lékařkou z gynekologického oddělení - Nemocnice Rudolfa a Stefanie

Benešov, a.s

- dospívání (dívky ze 7. a 8. ročníků) – 2.pololetí

12. Peer program – spolupráce se SZŠ

žáci 2.stupně – 2.pololetí

13. Další vzdělávání pedagogů v oblasti prevence

9.10.2014 „Bezpečně na internetu“ (celý pedagogický sbor)

14. Seminář pro rodiče

9.10.2014 „Bezpečně na internetu“

15. Plnění úkolů podle tematických plánů (oblast prevence)

Témata prevence dle věku zařazena v tematických plánech

6-10 let – 1.- 3. ročník

Znalosti

Z1 Léky jsou drogy a pomáhají nám.

Z2 Léky musí být užívány podle předpisů a jsou – li zneužívány, mohou být nebezpečné.

Z3 Léky musí být ukládány na bezpečném místě.

Z4 Lékařský personál podává drogy jako součást léčby.

Z5 Je zakázáno vlastnit některé drogy.

Z6 Alkohol a tabák jsou také drogy, přestože vlastnit je není zakázáno.

Z7 Některé látky, které bývají běžně v domácnosti, mohou být nebezpečné, jsou-li zneužívány

a měly by být bezpečně skladovány.

Z8 Drogy mají vliv na naše zdraví a mohou změnit to, jak se cítíme.

Z9 Pozitivní a negativní stránka drog.

Z10 Co je míněno termíny „užívat“ a „zneužívat“, „závislost“ a „návyk“.

Z11 Jak pracuje lidské tělo.

Z12 Hodnota zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu a nemoci.

Z13 Příklady vhodného chování, které vede k utužení zdraví.

Z14 Vědět, že učitelé a rodiče mohou pomoci.

Dovednosti

D1 Jak se chránit v různých situacích.

D2 Jak získat pomoc pro sebe, nebo jiné, když je to zapotřebí.

MPP 2014/2015, Základní škola Benešov, Dukelská 1818

D3 Jak si zachovat vlastní sebedůvěru a podporovat sebedůvěru druhých.

D4 Schopnost rozlišit, co je a není požitelné.

D5 Jak pečovat o své tělo.

Postoje

P1 Vědomí si sebe sama, sebeúcta, pochopení vlastních hodnot.

P2 Mít pochopení pro určité hodnoty – např. právní povědomí.

P3 Přijmout dobře míněné rady od rodičů a učitelů.

P4 Umět přijímat rozdíly mezi lidmi a skutečnost, že různí lidé jednají podle různých hodnot.

P5 Uvědomělý postoj používání a skladování výrobků používaných v domácnosti.

P6 Kladný postoj k vlastnímu tělu.

10-13 let – 4. - 7. ročník

Znalosti

Z1 Úloha léků ve společnosti.

Z2 Pozitivní a negativní účinky alkoholu.

Z3 Nebezpečí kouření tabáku.

Z4 Další informace o specifických drogách (včetně látek těkavých a léčiv).

Z5 Experimentování s drogou je osobní věcí každého, ale je nutné vědět, že může mít

nebezpečné důsledky.

Z6 Potenciální důsledky experimentování s drogou (včetně oblasti zdraví, právního rizika,

vlivu na rodinu).

Z7 Zdraví a nemoc. Znalost stavby a fungování lidského těla.

Z8 Základní znalosti péče o tělo (význam správné stravy, význam cvičení pro zachování

zdraví).

Dovednosti

D1 Jak se správně rozhodovat v různých situacích.

D2 Jak vybírat vhodné osoby a organizace, u kterých hledat pomoc.

D3 Jak si budovat vlastní sebeúctu a jak pomáhat budovat sebeúctu druhým.

D4 Jak volit správný druh stravy.

D5 Jak pečovat o tělo (včetně tělesného cvičení a hygieny).

Postoje

P1 Uvědomění si vlastních hodnot.

P2 Pozitivně přijímat příklady dospělých, zejména rodičů a učitelů.

P3 Přijímat odpovědnost za sebe a své chování.

P4 Tolerance vůči nedostatkům druhých.

P5 Akceptování a ocenění rozmanitosti a rozdílnosti v lidském životě.

P6 Znalost obecně respektovaných postojů vůči odlišným skupinám lidí a vědět, jak postoje

ovlivňují to, jak je s těmito lidmi zacházeno (např. uživatelé drog).

P7 Cenit si vlastního těla.

14-15 let – 8.- 9. ročník**Znalosti**

Z1 Užívání drog v minulosti a úloha „lidových léků“.

Z2 Způsoby, jak výrobci alkoholu a tabákových výrobků propagují své výrobky.

Z3 Další informace o působení drog a nebezpečí, které mohou přinést.

Z4 Znalost v oblasti práva v souvislosti s drogami.

Z5 Znalost školních předpisů týkajících se drog a jejich užívání.

Z6 Pochopení úlohy různých faktorů v otázkách zdraví, jak předcházet chorobám a podporovat zdraví.

Z7 Porozumění významu péče o tělo.

Z8 Znalosti, kde získat radu a pomoc, nastanou-li problémy – telefonní čísla atd.

(včetně

specifických problémů s drogami).

Z9 Znalost, jak poskytnout pomoc druhým.

Dovednosti

D1 Vědět o možném nátlaku vrstevníků a jak mu odolat.

D2 Jak pozvednout vlastní sebehodnocení a schopnost hodnocení druhých.

D3 Jak rozvíjet nezávislost a toleranci v osobních vztazích.

D4 Jak řešit konflikty a jak se vyrovnávat s problémy.

D5 Jak si vybrat a vychutnat jídlo jako součást života.

D6 Jak hledat radu a pomoc.

D7 Jak poskytnout pomoc druhým.

Postoje

P1 Základní optimistická životní orientace vůči tomu, co život přináší.

P2 Být zodpovědný vůči sobě a svému okolí.

P3 Pozitivní sebejistota v rozhodování založená na radách a příkladech druhých.

P4 Ochota vyhledávat pomoc, již je zapotřebí.

P5 Nápomocný přístup vůči k druhým.

16. Akce nespécifické prevence - projekty, projektové dny

Akce : projekty, projektové dny, tematické akce	Termín:
Týden zdravého životního stylu	20.10. - 24.10.2014
Perštejni – Gotika (5.,7. a 8. ročníky)	28.11.2014
Vánoční jarmark	10.12.2014
Cimbálová muzika Réva	15.12.2014
Projekt Vánoce (1.stupeň)	17.12.2014
Filmové představení Tři bratři	19.12.2014
Perštejni – Řím (5.,6. a 7. ročníky)	5.1.2015
Projektový den Velikonoce (1.stupeň)	1.4.2015
Zotavovací akce – 4. ročníky	11.5. – 15.5. 2015

Turisticko-výtvarný kurz	18.5. – 22.5. 2015
Chráníme sebe i přírodu	28.5.2015
Hrajeme si na školu	v průběhu roku
Schůzky třídních důvěrníků, Třídní schůzky Unie rodičů, konzultační hodiny	v průběhu roku
Žákovská rada + akce pořádané žakovskou radou	v průběhu roku
Sběr papíru, hliníku, elektrospotřebičů, baterií	v průběhu roku
Divadelní představení, ekocentra, knihovny, ZOO, čtenářské soutěže, planetárium	v průběhu roku

Sportovní akce :

florbal, basketbal, fotbal, házená, plavání, plavecko-běžecský pohár, bruslení, vybíjená, kurz běžeckého lyžování, lyžařský kurz, stolní tenis, in-line brusle, atletická všestrannost, volejbal

V Benešově dne 7.11. 2014

Vypracovala:

.....

Mgr. Jana Bělohlávková

ŠMP

Schválila:

.....

PaedDr. Hana Procházková

ředitelka školy

Příloha č. 1

Základní škola Benešov, Dukelská 1818
2013/2014

Krizový scénář pro počáteční stadia

dle Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízení č.j. MSMT – 22294/2013-1

Zpracovaly: Mgr. Helena Mikolášková, školní metodik prevence (2.stupeň)
Mgr. Jana Bělohávková, školní metodik prevence (1.stupeň)

Odpovědná osoba: PaedDr. Hana Procházková, ředitelka školy

MPP 2014/2015, Základní škola Benešov, Dukelská 1818

Krizový scénář pro počáteční stádia je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován, upravován a doplňován.

„Šikana je nejen virus, který rozkládá vztahy ve třídě, ale také spouštěč možných tragédií.“

Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.“ M.Kolář: Bolest šikanování, portál 2001, Praha

Rozdíl mezi šikanou a škádlením

Jestliže svého kamaráda **škádlím**, očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj.

Ale když vidím, že to jako legraci nebere, že ho to zranilo, pak je mi to líto a omluvím se mu.

U šikany je to obráceně. Tam jde agresorovi o to, aby druhému ublížil, aby ho zranil. A má z toho radost.

Nejenom, že se mu neomluví, ale opakuje to. A většinou násilí přitvrzuje.

Šikanování (dle metodického pokynu– 22294/2013-1)

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení

V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku.

- šikana je zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu.
- šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských

a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy.

- pedagogové musí umět rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování.
V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení
- Zajištění ochrany dětí před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

Vnější charakteristika šikanování (dle metodického pokynu– 22294/2013-1)

Šikanování je jakékoliv chování:

- cílem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků.
- cílené a opakované fyzické a psychické útoky jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit (bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, slovní útoky- nadávky, pomluvy, vyhrožování či ponižování.
- se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka, žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.
- může se realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. **kyberšikanu**.

Kyberšikana

- je to druh psychické šikany - zneužití ICT - mobilních telefonů a internetu, k záměrnému ohrožení, ublížení, zesměšnění
- jedná se o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočnicí

znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese, vlastností šikany je skrytost

Michal Kolář - 5 stadií onemocnění

1. Zrod ostrakismu
2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace
3. Klíčový moment - vytvoření jádra
4. Většina přijímá normy agresorů
5. Totalita neboli dokonalá šikana

1. zrod ostrakismu :

- mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře - nebaví se s ním, pomlouvají ho, "drobné legrácky"

POZOR - většinou se jedná o normální žáky, obyčejné kluky a holky

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace:

- ostrakizovaní žáci začnou sloužit jako ventil napětí ve skupině - konec týdne, před písemkou
- ve třídě je několik agresivních jedinců, kteří používají násilí k uspokojování svých potřeb
- jsou-li ve skupině kamarádské vztahy, pozitivní morální hodnoty, pokusy o šikanování neuspějí
- je-li oslabena imunita vůči šikaně, jsou-li pokusy trpěny, násilí zakoření

3. Klíčový moment - vytvoření jádra:

- nevytvoří-li se hráz proti počáteční agresi, vytvoří se skupina agresorů- „úderné jádro“
- společně začnou systematicky šikanovat nejslabší jedince skupiny

4. Většina přijímá normy agresorů

5. Totalita neboli dokonalá šikana

- Jedná se nepochybně o patologické jednání, které je třeba léčit

▪ **POZOR** - nutno přizvat odborníky

Proč mají někteří jedinci potřebu ubližovat někomu druhému? Důvody - např.:

První lze hledat v domácím prostředí agresora. Jedinec je svými rodiči přehlížen, cítí se nedocenen a tak hledá způsob, jak na sebe upozornit.

Druhým může být přílišná agresivita, jak v televizních pořadech, tak v počítačových hrách nad kterými dnešní mládež tráví většinu svého volného času. A tuto imaginární agresivitu poté přenáší do reálného života.

Další může být prostě a jednoduše nuda. Dítě si chce zpestřit svůj denní program a některé jedince nenapadne nic lepšího než to, že budou ubližovat někomu druhému.

Proč se na tolik případů šikany přijde dost pozdě a to ještě díky nějaké třetí nezainteresované osobě? Proč většina šikanovaných o svém příkoří mlčí a nesvěří se ani svým nejbližším?

- První příčinou je jistě strach, že by se agresor za své prozrazení pomstil ještě horším způsobem, než jakým probíhá sama šikana.
- Jinou možnou příčinou je fakt, že si dítě myslí, že mu nebude uvěřeno a ono bude považováno za lháře a bude tak muset čelit posměškům z okolí. Tento na první pohled banální důvod má své opodstatnění v tom, jak se většina lidí k šikaně staví - to je zády.

Program proti šikanování

- je nejúčinnějším způsobem jak ochránit děti před šikanou
- každá škola si vytváří svůj vlastní program
- součást Minimálního preventivního programu,
- na tvorbě a realizaci se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy
- požadavky pro řešení šikany : ředitel školy je orientován v problematice a právní problematice šikanování
- na škole je proškolený odborník pro koordinaci a řešení šikany
- škola spolupracuje s PPP a dalšími organizacemi
- škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí

Cíl programu:

vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.

Režim proti šikanování

- domluva pedagogů, jak postupovat při řešení šikanování
- jednotný a důsledný postup sborovny
- účinné dozory o přestávkách, na obědě...
- školní řád zahrnující pravidla proti šikanování
- seznámení rodičů s nekompromisním bojem proti šikanování
- Krizové scénáře

Krizový scénář pro počáteční (zárodečná) stádia šikanování

Rámcový třídní program pro řešení počátečního (zárodečného) stádia šikanování

Krizový scénář pro pokročilá stádia šikanování (spolupráce se specializovanými institucemi a Policií ČR)

Scénář pro nestandardní šikanu (např. výbuch skupinového násilí vůči oběti)

Jak postupovat při objevení problému

- informace od rodičů, žáků, kolegů
- dopisem na vedení školy
- vlastním pozorováním
- dostanu-li signál od kohokoliv – začnu třídu pozorovat (přímé varovné signály – ověřování informací)

Nahlášení: TU + ŠMP nebo VP, vedení školy → společně zvolí strategii postupu řešení (spolupráce)

!!CHRAŇTE ZDROJ A OBSAH INFORMACÍ!!

1. krok : Odhad závažnosti onemocnění

- určit, jestli daný problém vyřešíme sami v rámci naší školy
(Je to naše? Troufáme si na to? Máme na řešení dostatek času?)
→ počáteční stádia
- zvážit možnost řešit pomocí konzultace s odborníkem zvenčí (PPP, SVP)
→ počáteční stádia

nebo

- už tato problematika patří odborníkům
→ pokročilé stádium, neobvyklá forma šikanování - lynč

Odhad závažnosti - 4 kritéria:

- způsob chování a vypovídání obětí a svědků, ... *žáci jsou otevření, ochotní pomoci a nesouhlasí se špatným chováním agresorů*
- závažnost a četnost agresivních projevů (*vnější pohled na šikanu – nemocné čili patologické chování*)
- čas... *jak dlouho šikanování trvá*
- počet agresorů a obětí

Oznámení vedení školy, nastin řešení a vymezení rolí (kdo a jak budete postupovat → jednotný postup).

2. krok: Rozhovor s informátory a obětí

provádí ŠMP + VP, vedení školy

- Rozhovor s informátory - rodič, kamarád, kolega , kdokoliv, kdo na problém upozorní
- Po odchodu informátora si **vše zaznamenat**
- S obětí je nutné hovořit jiný den než s agresory. Nutno přizpůsobit podmínky např.: dostatek času, informací, „bezpečnou“ místnost tzv. „naladit se.“

Rozhovor s obětí

Zde je velmi důležitá role třídního učitele popř. výchovného poradce, školního metodika prevence, oblíbeného učitele, ...

Může to být i spolužák, rodič – „oběť“ musí mít k této osobě **důvěru!!**

Důležité je, aby oběť:

- **nás vnímala jako oporu a cítila od nás možnou POMOC!**
- **aby, o tom vůbec s někým promluvila, aby problém ventilovala ze sebe VEN!**

Pravidla pro rozhovor s obětí

- TRPĚLIVOST v naslouchání
- nereagovat obranně
- nezpochybovat, nedávat rady, jen vnímat
- empatie
- otevřenost
- neslibovat něco, co nemůžu splnit

- provézt rozhovor tak, aby o něm ostatní nevěděli - možná pomsta agresorů
- jakoukoliv i „scifi“ výpověď **VŽDY** ověřit

Rozhovor s obětí ... Proč oběť nemusí nic říct ,může mlčet nebo plakat ?

- bojí se , že by jí nikdo neuvěřil
- bojí se chodit do školy, co ji tam zase čeká
- má strach - pošlapaná důstojnost natolik, že už o tom nechce mluvit
- bojí se to říct učitelům, aby nepřišla pomsta (možná odvěta agresorů)
- bojí se to říci doma, aby se nezačaly dít ještě horší věci, když se do toho vloží rodiče

3. krok : Nalezení vhodných svědků

- spolupráce s informátory a oběťmi – oni nám vytipují žáky „svědky“
- být velmi pozorný v rozhovorech, může vzniknout i záměna jednotlivých rolí hned na počátku při zjišťování situace
- nevybíráme si podle svých sympatií a podle jejich chování (žáci mohou mít tzv. dvě tváře)
- důležití jsou žáci, kteří sympatizují s obětí nebo ti kdo neubližují (= neutrální svědek)
- rozhovor se svědky nejlépe mezi čtyřma očima (např. po vyučování, požádat o odnesení pomůcek do kabinetu), aby ostatní nevěděli (souvisí s ochranou oběti).

4. krok : Individuální rozhovory se svědky

- rozhovory individuálně !
- nesmí se konfrontovat oběti s agresorem, ani jejich zákonní zástupci - předcházení konfliktu
- konfrontace svědků (ale i tak max. 2 spolu) pouze při protichůdných informacích - **VELMI OPATRNĚ!**

5. krok : Ochrana oběti

- zvýšená pozornost ve školním klimatu (třídním učitelem)
- zpřísnit dozory (ošetřit pohyb dětí na záchodech, cestě ze školy, do školy), časté nenápadné nahlížení do třídy o přestávkách), spolupráce s rodiči
- po dobu šetření je možné se souhlasem vedení školy nechat oběť doma
- doporučit rodičům odborníka z PPP či jiné instituce zabývající se touto problematikou

6. krok : Rozhovor s agresory, rozhovor s oběťmi

- vnější obraz šikanování (popis nemocného čili patologického chování)
- nutnost poskládat mozaiku informací (důkazy, musím mít jistotu o tom, co se ve třídě děje - vztahy)
- případně konfrontace mezi nimi (konfrontace A – A při rozporuplnosti informací opět max. 2) -
 VŽDY NE SÁM!
 - zapisovat

7. realizace vhodné metody - metoda usmíření nebo výchovná komise

- Výchovná komise za účasti vedení školy + školní metodik prevence (ŠMP)+ výchovný poradce (VP) + třídní učitel (TU)+ rodiče žáka (ZZ)+ odborník (např. PPP).

Výchovná opatření : napomenutí, důtka, DRŠ, snížená známka z chování, převedení do jiné třídy, doporučení rodičům obětí i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení SVP

Struktura výchovné komise

- Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) by měli být zváni na jednání ve škole písemnou formou a mezi jednotlivými jednáními se zákonnými zástupci by měla být časová prodleva.
- Z tohoto jednání by měl být proveden zápis, který obsahuje (datum, struktura, závěr (na čem jsme se dohodli) podpisy všech zúčastněných, souhlas rodiče, že byl s celou záležitostí seznámen a s navrhovanými řešeními souhlasí.

Naším společným cílem je pomoci (změna chování). Najít a snažit se společně vyřešit příčinu útoků!!! Možnosti spolupráce....

Struktura - jednání s rodiči agresora

- Úvod, přivítání – *vedení školy*
- Seznámení zákonných zástupců s problémem, který jsme zjistili – projevy chování u jednotlivého konkrétního dítěte (agresora) – *vedení školy, popř. řešitel problému (ŠMP, VP, TU)*
- Jaký postoj zaujímá škola k těmto nevhodným a nežádoucím projevům chování – *vedení školy*
- Vyjádření zákonných zástupců
- Možná navrhovaná řešení ze strany zákonných zástupců, (možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou).
- Seznámení rodičů s konkrétními možnými řešeními, které navrhuje škola – *vedení školy*

- Domluvit se na časovém horizontu (z hlediska nápravy chování agresora) – TU
- Zpětná kontrola (zda se situace zklidnila) – TU
- **Nezapomenout upozornit zákonné zástupce na další výchovná opatření, pokud tato přijatá opatření nepomohou - vedení školy**

8. krok : třídní hodina

- a) efekt metody usmiřování
- b) oznámení potrestání agresorů

9. krok : rozhovor se zákonnými zástupci oběti

- sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce)
- časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech informovat se vzájemně o situaci –
rodinné a školní klima)
- spolupráce (ochrana oběti)

Konkrétní kontakt na instituce / konkrétní odborník zabývající se problematikou šikany/:

pedagogicko-psychologická poradna,

praktický lékař

10. krok : třídní schůzka

11. krok : Práce s celou třídou

Uzavření celé záležitosti vedením školy před všemi žáky ve třídě

- ozdravění třídy – dlouhodobý proces
- nastavení nových funkčních pravidel např.: charta třídy (nutno dodržovat všichni, nejen žáci, ale i dospělí!)
- možnosti práce se třídou v rámci třídnických hodin (jiné aktivity zaměřené na vztahy mezi žáky ve třídě)
- třídu neustále sledovat
- TU + ŠMP informovat všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly)
- jednotnost a důslednost pedagogického sboru

- při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat ŠMP (přivolání pomoci – instituce zabývající se touto problematikou).

Důležité!!

Oznámení vedení školy, nástin řešení a vymezení rolí (kdo a co bude dělat – VŽDY zachovat jednotný postup)

Správné řešení u případů šikanování mezi dětmi a

mládeží záleží na:

- ✓ jednotnosti
- ✓ znalosti problematiky
- ✓ důslednosti

Nikdo nemá právo ubližovat!!

Každý má právo na respekt.

Příloha č. 2

Základní škola Benešov, Dukelská 1818
2013/2014

Krizový scénář pro pokročilá stádia

dle Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže
a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních
Č.j. MSMT- 22294/2013-1

Zpracovala: Mgr. Jana Bělohlávková, školní metodik prevence

Odpovědná osoba: PaedDr. Hana Procházková, ředitelka školy

Krizový scénář pro pokročilá stádia je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován, upravován a doplňován.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- (a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- (f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Dle Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Č.j. MSMT- 22294/2013-1.

Pokročilé šikany

- vyšetřování pokročilých šikan vyžaduje odborné a psychologicky „tvrdší“ postupy
- organizovaný odpor proti rozkrytí bývá mimořádně silný
- všichni a nebo téměř všichni lžou a zapírají
- křivé výpovědi a falešní svědkové
- zde je nutné tvořivě používat metody z kriminalistického výslechu speciální diagnostické metody, zaměřené na vztahy a postoje žáků a na ověřování pravdivosti výpovědí
- odborným postupem vždy alespoň objasníme situaci (dozvíme se, jak to se šikanovaným je)
- důležitá je znalost skrytého života skupiny – umožňuje zachránit oběti a alespoň částečně pedagogicky řešit onemocnění skupiny

skupinové běsnění = třídní „lynčování“

Při setkání se školním „lynčováním“ musíme počítat s tím, že jde o pokročilou šikanu. V tomto případě nelze čekat na specialistu, protože oběti jde o život a později je většinou nemožné případ vyšetřit.

Taktika vyšetřování je pružná a alternativní, důležitým vodítkem pro její volbu je odhad závažnosti onemocnění, věk žáků.

- zvládnutí taktiky pro pokročilé šikany vyžaduje specialistu

Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany

1. Překonání šoku pedagoga a 2. Bezprostřední záchrana oběti

Při pohledu na školní „lynčování“ (třída kope do oběti) - totální bezmoc pedagoga. Člověk, který se stane náhodným svědkem obnažovaného brutálního násilí, prožije šok. Vidět tvář v tvář brutálního násilí, vede k alarmování nejsilnějších obranných reakcí, které máme. Tyto reakce jsou většinou chybné a pro oběť bolestivé.

Reakce jsou :

Chaos a únik : duševní a tělesný otřes a naprostý zmatek, bezprostředně následuje útek ze třídy, často doprovázený výkřikem, např. : „ Bože, co se to tu děje...“

Regrese: pedagog upadne do bezmoci, naprosto neví co má dělat a volá o pomoc kolegů (např. : „Pomozte mi někdo ...“)

Popření : „ To mně se nemohlo stát“, „To není pravda“ Učitel se obrátí a odejde si něco vyřídit.

Bagatelizace: Učitel závažnost situace zlehčí.

Obviňování oběti : (pozor velmi časté !!!) Vina se přenesse na oběť.

Egocentrické ublížení : Pedagog propadne sebelítosti a výčitkám.

Autoritativní, suverénní postoj : Jde o „pseudosiláckou reakci“ např. : „ No tak, co se tu děje! Okamžitě do lavice, nebo Vás srovnám do latě ...“

Agrese: Dojde k impulzivnímu a nekontrolovatelnému jednání. Pedagog vrazí jednomu z agresorů facku.

Sevření strachem : dojde k úleku a provalení „stuporózního“ strachu, učitel se nemůže pohnout.

Nepřípravenost pedagogů vede k dalšímu zhoršení situace oběti.!!

- **Pedagog by měl mít soucit s utrpením bližního a vidět ho!**
- **Nesmí nastat „slepotu pedagoga“!!**
- **Nutná je notná dávka sebedůvěry k překonání prvního pocitu bezmoci**
- **Učitel, který se vrhne přímo k oběti, může být rozvášněnými žáky i udeřen!**
- **Nějaký účinný způsob k zastavení násilí se však musí najít!!!!**

Po překonání vlastního šoku a bezprostřední záchraně oběti je nutné pokračovat v poplachovém plánu a zorganizovat podmínky pro vyšetřování:

3. Zalarmovat další pedagogy a domluvit se s nimi o spolupráci při vyšetřování

- Pokročilé stádium šikany je natolik vážná situace, že je na místě, aby učitelé přerušili vyučování a domluvili se, kdo a co bude dělat.
- **Podstatné je, aby pedagog, který šikanování odhalil, nenechal žáky ani na chvíli bez dozoru.**

- Koordinátorem vyšetřování – školní metodik prevence, výchovný poradce, vedení školy (absolvent výcviku první pomoci při šikanování)

4. Zabránit domluvě na křivé skupinové výpovědi

- **Zajistit průběžné (nepřetržité) hlídání celé třídy**, ve které „lynčování“ proběhlo některým z učitelů
- **Učitel nedovolí žákům komunikovat mezi sebou** a v rámci možností realizuje nějaký program
- Možnost je **rozdělení třídy do malých skupin** a jejich rozmístění do volných tříd, kabinetů..

5. Pokračovat v pomoci a podpoře oběti

- V případě **vážnějšího zranění žáka okamžitě zajistíme lékařskou pomoc**, potom co nejdříve informujeme rodiče
- **Nejeví-li oběť známky zranění, poskytneme jí podpůrnou pomoc** (utišit panickou hrůzu ze zabití, navodit pocit bezpečí a ochrany)
- Pokud to situace dovoluje, použijeme otázky ke zmapování vnějšího obrazu šikanování
- Návazně potom zprostředkujeme psychoterapeutickou pomoc (např. : pedagogicko-psychologická poradna)

6. Ohlásit celou věc policii

- Hned **na počátku, je ohlášení brutálního násilí policii**
- Je to oznámení trestného činu a naše občanská povinnost
- pro výchovnou pomoc je však zásah policie málo významný, činnost policie jde prakticky mimo školu
- **navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům**
-

Vyšetřování

- Po dokončení nezbytných záchranných a organizačních opatření začne vyšetřování.
- **Důležité je zabránit domluvě pachatelů a zinscenování křivé skupinové výpovědi**
- **Okamžitost výsledku je velice důležitá**
- Důležité je najít nejslabší článek řetězu nespolupracujících svědků
- **Rychlost vyšetření, bezpodmínečně je nutné jeho dokončení týž den**, kdy k provalení šikany došlo (musíme mluvit se všemi žáky týž den)

7. Rozhovor s obětí a informátory

- Rozhovor s obětí vedeme pouze v případě, umožňuje-li to její zdravotní stav
- S informátorem nebo náhodným svědkem provalení šikany mluvíme systematicky
- Významné mohou být informace od ostatních pedagogů, kteří ve třídě učí
-

8. Nalezení vhodných svědků

- Vždy **velice obtížné najít vhodného svědka u pokročilého stádia šikany**
- Rozlišovacím kritériem může být, jak svědkové spolupracují, jak se vyjadřují o „lynčování“, jaký mají vztah k oběti ...
- Jestliže informátor označil některé aktéry fyzické agrese, bedlivě podržíme jeho informace v paměti a rozhovor s nimi vedeme na konci vyšetřování
- Odsuneme rovněž žáky, o nichž si svědkové dodatečně vzpomněli na subtilní agresi a manipulativní chování vůči oběti
- Frontální vyšetřování všech žáků čili tzv. globální strategií a psychologicky tvrdší taktikou vyšetřování
-

9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

- Postupně **mluvíme se všemi žáky, evidentní agresory se snažíme nechat nakonec**
- Nápadné nesrovnalosti řešíme konfrontací, usilujeme o to, aby to byla konfrontace mezi oběťmi – většinou jich bývá ve skupině více, nebo mezi nejslabšími články řetězu
- **Zásadně se vyvarujeme ujasňování rozporů mezi „režiséry“ dramatu, kápy šikanování** a jejich „stážisty“ v rolích závislých obětí a přísluhovačů.

10. Rozhovory s agresory, případně konfrontace mezi agresory

- Nechat jádro agresorů nakonec – právě oni nejúporněji lžou a dokážou nasměrovat na falešnou stopu

11. Léčba

- Po dokončení vyšetřování následuje léčba.
- **Léčba je velice obtížná, často s ní nelze počítat bez „rozbití“, „rozprášení“ původní skupiny**
- **Vždy je nutné jádro agresorů ze skupiny vyloučit, někdy je potřeba i zbytek třídy rozdělit a spojit s jinou třídou**
- Úkolem je sestavit takovou konstelaci žáků, která dává naději na vytvoření pozitivních vztahů

